

BISKOPPEN OVER AARHUS STIFT
DALGAS AVENUE 46
8000 AARHUS C

Tale til præsterne ved stiftspræstestævne, Grenaa den 12-14. juni 2018

For mange er folkekirken indbegrebet af stabilitet og uforanderlighed. ”Her intet sker med kæmpehånd”, for nu at citere Grundtvig. Her ligger kirken og har kirken, nogle gange i uendelige tider, ligget på sit sted, defineret af sognet hvor de fra gammel tid har søgt den eller ”sognet” til den.

Men vi ved selvfølgelig godt, at den endnu ligger der og ”står godt i fod”, for igen at citere Grundtvig, fordi vi hele tiden har forstået at læse og tilpasse os forandringerne, der uvægerligt sker omkring os ude i den bevægelige verden. Ikke med lyn og torden, men med en egen velgørende træghed, der gør, at vi som regel altid får de bageste med, og at vi for mange repræsenterer noget velsignet stillestående, hjemligt og tilbagetrukket i en nogle gange ulideligt flimrende tid.

Så bevægelse er der altid bag den folkekirkelige trinitatis-stilhed, men hvad er bevægelsen så netop nu? Det er hvad jeg gerne vil tale lidt mere om i dag ved min årlige time. Ja, der er tale om en ret så konkret bevægelse, forstået på den måde, at folk flytter. I den store internationale sammenhæng fordi de migrerer eller flygter. I den mindre fordi vi i alt er blevet mere mobile, og mange derfor flytter derhen, hvor de føler sig hjemme. De flytter hjem til Aarhus, til Randers, Horsens og Silkeborg, alle de voksende byer med uddannelserne, arbejdspladserne og de mange tilbud. Andre, men endnu ikke så mange, flytter hjem til landet, til Samsø, Djursland, kysten, fjordene og skovene for at komme ud til den landlige herlighed og stilhed væk fra trafikstøjen, koncertlarmerne, eventmagerne, opskruede boligpriser og mangel på p-pladser.

Folk bryder op og kommer til forskellige steder fra. De bryder op fra og kommer hjem til sognet, vi er kaldet til, hvor vi er præster, og hvor sognegården og kirken ligger. Folk bryder op og bor derfor ikke nødvendigvis længere, hvor de boede engang. Det er selvfølgelig den tingenes tilstand, vi reagerer på, dels med en overordnet præstefordelingsmodel mellem stifterne indbyrdes, dels med den strukturproces her i stiftet, der i enkelte provstier rulles ud som en samlet løsning på baggrund af en samlet lokal forhandling, mens det i andre provstier tager form af en løbende proces. Grundlæggende og på den lange bane forsøger vi os med en så retfærdig fordeling som muligt af antallet af sognebørn eller folkekirkemedlemmer i forhold til den enkelte præst.

BISKOPPEN OVER AARHUS STIFT
DALGAS AVENUE 46
8000 AARHUS C

Status er, at de andre stifter skylder Aarhus Stift tre præster, og internt her i stiftet, at en ny struktur er rullet ud i Randers Nordre Provsti, at den er ved at blive det i Norddjurs Provsti og er under forhandling og forberedelse i Hobro-Mariager Provsti. Og så er der, som sagt, de løbende justeringer, der lige nu arbejdes med i især Odder Provsti og Horsens Provsti. Endelig er vi akut opmærksomme på, hvor de således indhentede præstestillinger skal oprettes på baggrund af voksende befolkningstal. Og det kommer jeg til - hvor der også opstår nye behov for præstelig betjening.

Fordi vi pga. af strukturændringerne løbende bygger om i nogle provstier og bygger ud i andre, er vi naturligvis dømt til at blive klogere og bedre til begge dele. Det er ikke nogen let sag, og skal ikke være en let sag, at forandre der hvor tingene i mange år har vokset på sin egen måde, og hvor man hver især har sine vaner og traditioner. Men vi gør, hvad vi kan for hele tiden at blive klogere af vores erfaringer.

Til gengæld håber jeg, at nye muligheder vil vise sig dér, hvor de måske endnu er svære at få øje på. For muligheder er der masser af, og jeg ved, at I, der er forandringsramte, gør, hvad I kan for at arbejde med, og at I vil gøre jeres provst og/eller biskop opmærksom på, hvis tingene kører fast. Og så vil jeg i øvrigt lige gøre jer opmærksomme på det netop udkomne og husstandsdelte magasin, udgivet af Norddjurs Provsti, der tematiserer den nye struktur i provstiets sogne. Det skulle ligge fremme til orientering for alle.

Det strukturmæssige opbrud som er givet med et overordnet demografisk opbrud, giver os mange nye muligheder, men selvfølgelig også – det giver sig selv – mange forskellige udfordringer rundt omkring i sognene:

- fordi folk nogle steder kommer til i så stort tal, at det ligner en veritabel befolkningsinfusion,
- fordi folk ikke altid føler, eller nogle gange har svært ved at få et tilhørsforhold til det sted eller sogn, de kommer til i så stort tal. Og hvor kirken i forhold til ny-opskudte kvarterer måske ligger lidt af vejen
- fordi folk - og her tale jeg om de nye fællespastorater i landområderne - nu skal være kirke sammen med nogle, de er ført sammen med, en familiesammenføring, og at det medfører nye ansigter i menighed og betjening og måske nye måder at gøre det på

BISKOPPEN OVER AARHUS STIFT
DALGAS AVENUE 46
8000 AARHUS C

- fordi folk – i områder med store sommerhusområder – kommer i kirken uden egentlig at høre til og alligevel hører de i den grad til
- og endelig fordi folk i stigende grad kommer eller efterspørger os på andre måder, der ikke nødvendigvis relaterer til sognet, hvor de nu bor. Eller andre efterspørger os på deres vegne. Det være sig gruppen af unge, af uddannelsessøgende, sorgramte, migranter, flygtninge- og asylansøgere, demente, udsatte, børn, unge og voksne med særlige behov, dysfunktionelle familier, studerende, skolerne og kommunerne.

Og lige netop hvad angår kommunerne, skriver vi her i stiftet med på et nyt og interessant kapitel om en gryende og meningsfuld samtale mellem kirke og kommune med henblik på et muligt samarbejde om de sociale udfordringer. I januar afholdt vi som bekendt et netværksmøde - kaldet *Fællesom* - arrangeret af stiftsrådets diakoniudvalg med deltagelse af repræsentanter for stiftets kommuner, provstier og kirkelige organisationer for at finde måder vi kan samarbejde på, vores forskellighed til trods, eller snarere vores forskellighed til berigelse. Det er en proces, der for øjeblikket er i fuld gang, hvor vi betræder ny grund, men der er masser af rygvind. Det kommer I selvfølgelig til at høre mere om. Også fordi det allerede nu begynder at sætte frugter rundt omkring lokalt.

Helt aktuelt er der her i Aarhus et meget konkret samarbejde under vej omkring indsatsen for demente, et samarbejde der er investeret en del kommunale ressourcer i. Det er tydeligvis ved at gå op for de kommunale myndigheder, at vi i folkekirken kan noget særligt, fordi vi bærer på en særlig tradition og et særligt - skal man kalde det - udsyn. Faktisk har kommunen bevilliget lønmidler til en konsulentstilling.

Men altså der byder sig nye grupper og sammenhænge til, der naturligvis altid har haft folkekirken opmærksomhed, men hvor det ikke nødvendigvis længere giver mening at opfatte dem som vertikalt grundede i sognets muld men horisontalt gående på tværs af sognegrænser. Dels fordi sognegrænser ikke giver den store mening for de pågældende, dels fordi de først og fremmest defineres og definerer sig selv som en gruppe med særlige problemstillinger og særlige behov, og hvor der af samme grund kræves kompetencer og indsigter og ressourcer, der måske ikke rummes i det enkelte sogn.

BISKOPPEN OVER AARHUS STIFT
DALGAS AVENUE 46
8000 AARHUS C

Endelig er der mange som vil os, og som vi vil, men som ikke altid er klar over, at vi er der, og på hvilke måder vi er der, og derfor, så at sige, skal have det at vide og erfare det på ny. Ting der for os er så selvfølgelige, at man kan få en snak med sin præst, at man kan gå til præsten med sin sorg, at præsten kan være der på mange forskellige måder, er nødvendigvis ikke selvfølgeligt for ganske mange. I det store fokus på sorg vi oplever for tiden i alle mulige sammenhænge, kan man undre sig over, at den kirkelige stemme ofte ikke høres, at Folkekirken, eller repræsentanter for den, nødvendigvis ikke bliver spurgt eller inviteret med til konferencerne, i studiet eller hvor det nu kan være. Selvfølgeligheder, synes jeg nogle gange, får en mere og mere begrænset holdbarhed. Men også det fordrer af os, at vi ikke bare kan forvente, at folk deler vores indforståethed, kommer til på forordnende måder i kirke og sognegård og i alt respekterer sognegrænser og træffetider.

Dertil kommer, at når folk på forskellige måder bryder op og kommer til, og måske ligefrem skal kaldes på, så forandres eller forskydes det kald, vi som præster lever af og på, og som vi lyder på daglig basis. Kaldet defineres, høres og vokser dermed ikke længere nødvendigvis kun ud af stedet og sognet, om jeg så må sige på organisk vis, men kommer også fra nye tilkommende fællesskaber, grupper og sammenhænge. Der er nogle gange mange, der kalder mange stede fra.

Al det her opbrud og kommen til forårsager også, hvad der ligner en forskydning fra den gamle sognebaserede fra-neden folkekirkelighed og så en stadigt mere fra- og tilkommende, uforudsigelig, fluktuerende, foranderlig, bevægelig – og krævende – menighed, i forhold til hvilken en fastholdelse af sognets grænser ikke altid giver mening. Og hvad gør vi så?

Og da jeg ved min gennemlæsning af manuskriptet her nåede frem til det spørgsmål, “Og hvad gør vi så” kunne jeg godt høre, hvor meget jeg ville hade selv at få det stillet på den måde, som om man ikke gør rigeligt i forvejen. Så lad mig lige slå fast, at jeg udmærket godt ved, at der er så meget af det helt grundlæggende, der skal gøres, og som I, i den grad gør, dygtigt, kvalificeret og samvittighedsfuldt. Og jeg ved godt, at spørgsmålet her kunne lyde som om, at jeg eller i mit sted provsten kommer rendende med nye opgaver, som vi derfra hvor vi sidder, synes er en vældig god idé, men som fra præsteperspektiv meget let kan ses som en yderligere bylten på af ekstraopgaver og nye spændende tiltag, der ligesom kan være rigeligt af i forvejen, og som ligesom ret let kan spærre udsigten til det uspektakulære præst til sogn-arbejde, tjenesterne, samtalerne,

BISKOPPEN OVER AARHUS STIFT
DALGAS AVENUE 46
8000 AARHUS C

undervisningen, alt det der som sagt skal gøres, som det hele drejer sig om, og som nogen gange virkelig er alt rigeligt.

Men forstå mig ret: jeg står ikke og siger det her ud fra et ønske om at svinge svøben og sende jer ud på en desperat jagt på trends og tidsånd, mens traditionen går rundt derhjemme for lud og koldt vand, men fordi jeg, når jeg ser mig om, kan se, synes jeg, en ret klar tendens som allerede beskrevet som vi må indstille os på. Ikke som en kuldkastende af alle rutiner, sognegrænser og arbejdsgange men som en besindelse på den her bevægelse, som vi allerede mærker og en bestræbelse på at tænke den med fremover.

Så altså – ikke med svøben men med kikkerten i hånden – spørger jeg igen: ”Og hvad gør vi så?” Alt som den her nye virkelighed med den fra- og tilkommende, uforudsigelige, fluktuerende, foranderlige, bevægelige – og krævende – menighed i stigende grad gør sig gældende?

Ja, som jeg ser det, skal vi for det første være observante. Have øje for hvem der, set derfra hvor vi og vores menighedsråd nu sidder, kommer og kalder, og hvordan vi i givet fald bedst kan være der for dem. Hvem bor her? Hvad tænker de? Hvad forventer de, eller hvad forventer de ikke af kirken? Sanne Andersen Hansen, som er ansat under ”Kirken i Byen”, er i fuld gang med interviewundersøgelser rundt omkring for netop at gøre os klogere på dette. De bliver gode at få forstand af.

Vi skal i samarbejde med menighedsrådet ud i en stram prioritering af, hvad vi bruger vores tid til, da der jo mildest talt er fyldt pænt op i forvejen. Hvad er vigtigst? Hvor skal vi være? Hvordan kan vi bedst være der? Og er der noget, vi for en stund kan lægge lidt på hylden? Det her handler jo – sagt med fede streger under – ikke om at I som præster skal byltes stadigt mere på, men at vi måske bliver endnu skarpere til at bruge den tid, vi har på den for menigheden eller menighederne bedste måde.

Så vi skal også i samarbejde med hinanden, i de større pastorater og/eller i provstierne på samme måde gøre os selv og hinanden stadig klogere på hvordan vi bedst når dem, vi gerne vil, og som gerne vil os, og hvordan vi fordeler arbejdet imellem os, sådan at alle ikke nødvendigvis holder

BISKOPPEN OVER AARHUS STIFT
DALGAS AVENUE 46
8000 AARHUS C

eller tilbyder de samme arrangementer og – igen – sådan at vi ved, at vi ikke selv står med det hele selv.

Endelig er der andre tilgange, som allerede er i brug og i blomst, som også har med samarbejde at gøre:

- vi har i stiftsregi oprettet flere kollegiale netværk, hvor de af jer der har en særlig interesse indenfor et særligt felt, finder sammen for sammen at gøre sig og os alle klogere på, hvad der sker indenfor det felt, så at I på den måde kan virke til inspiration for hinanden og andre. Vi har for tiden et demensnetværk, et migrantnetværk, et netværk for arbejde med børn, unge og voksne med særlige behov samt et netværk for folkekirkens sorgarbejde, som er under etablering

- dertil er der en række udvalg under stiftsrådet: et diakoniudvalg, et kommunikationsudvalg snart også tror jeg, et messeudvalg der sørger for folkekirkelig tilstedeværelse på bryllups- og småbørnsmesser, et gymnasieudvalg der arbejder for samarbejde med gymnasier samt et udvalg, der på uddannelsesmesser slår på tromme for teologistudiet.

Det er et fremragende arbejde, der gøres i de forskellige netværk og udvalg, og det er fantastisk væsentlige på-tværs-gående folkekirkelige emneområder, de behandler. Jeg kunne godt tænke mig at gøre mere ud af dem hver især og gøre mere ud af at takke jer, der sidder med, for at fastholde nogle vigtige brede folkekirkelige problemstillinger og udfordringer. Og hvis der nu er nogle af jer, der gerne vil vide mere om arbejdet i de forskellige netværk, og måske gerne vil bidrage, har vi lavet et papir, hvor det fremgår, hvilke tovholdere I evt. kan kontakte.

Med henblik på at imødekomme de tilkommende og på-tværs-gående opgaver er der mulighed for, så vidt der er økonomi til det, at ansætte funktionspræster hvoraf vi allerede har en del her i stiftet, både på fuldtid og i kvoter, men vi kunne sagtens bruge flere. Vi har universitetspræster og sygehuspræster, hospicepræst, korshærspræster, præst for socialt udsatte, arresthuspræster og døvepræster. Vi sigter i øjeblikket på at oprette endnu en universitetspræstestilling under en eller anden form, da efterspørgslen netop her er betragtelig.

BISKOPPEN OVER AARHUS STIFT
DALGAS AVENUE 46
8000 AARHUS C

Og så vil jeg gerne gøre lidt ud af et nyt tiltag, der forsøges i nogle af stiftets provstier. Næmlig muligheden for at øremærke en mindre procentdel af en ny opslået præstestilling til at varetage nogle af de fælles opgaver i provstiet. Stillingen bliver dermed, hvad man kan kalde en sognepræst MSO, dvs. med særlige opgaver, en kombination af en traditionel sognepræstestilling og en særpræstestilling hvor hovedvægten og udgangspunktet forbliver i sognet og det traditionelle sognepræstearbejde, men hvor 10% øremærkes til nogle af, de nytilkomne og på-tværs-gående opgaver. Og modsat funktionspræstestillingen hænger MSO-sognepræsten ikke fast i en arbejdsbeskrivelse, der måske en dag ikke længere giver mening, men kan, sammen med sine kollegaer, menighedsråd og provst, i forhold til de 10% formulere nye opgaver, der opstår i forhold til den fra- og tilkommende, uforudsigelige, fluktuerende, foranderlige, bevægelige – og krævende – menighed.

Det giver i det hele taget sig selv, at den nye bevægelighed og de på tværs gående tendenser kalder på et styrket samarbejde i sogn, pastorat, provsti og stift. Hvad enten man bryder sig om det eller ej, udfordres den ellers så hæderkronede sognestruktur, hvor man traditionelt har kunnet passe sig selv og sine. Den har på mange måde, været og er stadig en styrke, fordi den har drevet på, at præsten om menigheden kan sige ”min” menighed og menigheden om deres præst kan sige ”vores” præst. Jeg bilder mig heller ikke ind, som allerede sagt med den fede streg under, at vi nu skal forsage det gamle, men bevæget af bevægelsen, jeg har skitseret, er vi nødt til i stigende grad at orientere os og virke i fællesskab. Selv synes jeg nu også, at det er sjovere. Jeg ser det ske også i bispe- og provstekredse, ikke som en flygtig ideologisk flyvegrille, men fordi det faktum at også vores udfordringer blive mere og mere fælles, at det så at sige tvinger os ind på hinanden. Og vi behøver bestemt ikke at give køb på vores forskelligheder og uenigheder af den grund.

Centralt i alt det her står mødet. Præstens møde med sin menighed og menighedens møde med dens præst eller præster, hvor budskabet forkyndes og gøres gældende, hjerte til hjerte, i ord og handling. Det er det, vi skal holde fast i. Og hvor strukturen bliver en hæmsko, er det den der må fare eller bøjes. For så vidt handler det ikke om kun at blive, hvor man nu er sat, men være i bevægelse hen imod hinanden. Apropos næste søndags tekst: det drejer sig også om at gå i møde, ind i de fællesskaber der byder sig.

BISKOPPEN OVER AARHUS STIFT
DALGAS AVENUE 46
8000 AARHUS C

Nogle af jer sidder måske og tænker, at det her gør I allerede på kraft. For det ved jeg, at nogle af jer gør. Andre af jer tænker måske, at det her er en dør, der bare ikke skal åbnes. Men nu har jeg sagt det, og jeg bliver ved med at sige det, omend på forskellige måder og i forskellige sammenhænge. Også til menighedsrådene. Jeg er imidlertid på ingen måde hævet over muligheden for at blive klogere og vil derfor sætte pris på, at modtage konstruktive med- og modspil, også gerne på en mail da det er lettere for mig at forholde mig til.

Og i det hele taget hører jeg meget gerne, hvis I har konkrete ideer eller forslag, der kan være med til at gøre os alle klogere. Jeg ved godt, at jeg allerede har hældt en masse på i dag, og tiden er knap, jeg har mere, jeg vil sige, og vi er en lidt for stor forsamling til en meningsfuld debat, så jeg vil sørge for, at I får det, jeg har sagt tilsendt på en eller anden måde. Og så vil jeg meget opfordre jer og jeres provster til at drøfte det på jeres Provstikonvent, og jeg vil meget gerne inviteres ud til spørgetime i forskellige sammenhænge.